

Būšnieku ezers

	Latvijas vides aizsardzības fonds	Materiāls tapis ar Latvijas vides aizsardzības fonda finansiālu atbalstu

Terminu skaidrojums:

Antropogēnā slodze - cilvēka tiešās vai netiešās darbības ietekme gan uz dabu kopumā, gan arī uz atsevišķiem tās elementiem.

Bentoss – ūdens organismu kopums, kas mīt gruntī vai uz tās un uz zemūdens priekšmetiem.

Biogēnie elementi – augu barības elementi, galvenokārt slāpeklis (N) un fosfors (P).

Biotops jeb dzīvotne - samērā viendabīga platība, kas piemērota (s) kādu konkrētu augu vai dzīvnieku sugu pastāvēšanai. Piemēram, biotopi ir pļava, purvs un grava u.c.

Ekosistēma – dabas daļa ar visu, kas tur ietilpst: dzīvniekiem, augiem un abiotiskajiem faktoriem, t.i., augsni, ūdeni, klimatu u.c.

Infiltrācija – ūdens iesūkšanās augsnē vai iežos smaguma spēka vai spiediena ietekmē.

Lagūnas tipa ezers – ezers, kas veidojies sekām līcim norobežojoties no jūras.

Makrofītu tipa ezers – ezers, kurā organiskās vielas uzkrājas pārsvarā ūdensaugos, nevis planktonā (sīkbūtnēs).

Natura 2000 teritorija – dabas liegums vai kāda cita īpaši aizsargājama dabas teritorija, kurā atrodas Eiropas mērogā aizsargājamas sugas un biotopi, kas minēti *Biotopu direktīvā* („Direktīva par sugu un biotopu aizsardzību 92/43/EEC”) pielikumos. *Biotopu direktīva* ir juridisks dokuments, lai Eiropas Kopienas (EK) valstīs izveidotu kopēju sistēmu to savvaļas augu un dzīvnieku sugu, kā arī dabisko biotopu aizsardzībai, kuru saglabāšana ir visu EK valstu interesēs.

Veģetācija – augu valsts.

Zemsedze – lakstaugu, sīkkrūmu, sūnu un ķērpju kopums mežā.

Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas (IADT) - ģeogrāfiski noteiktas platības, kas atrodas īpašā valsts aizsardzībā un tiek izveidotas, aizsargātas un apsaimniekotas, lai aizsargātu un saglabātu dabas daudzveidību. IADT kategorijas Latvijā noteiktas likumā “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” (02.03.1993.).

Īpaši aizsargājamās sugas un biotopi uzskaitīti šādos Ministru kabineta noteikumos:

- “Noteikumi par Latvijā sastopamo Eiropas Savienības prioritāro sugu un biotopu sarakstu”, Nr. 153, 21.02.2006.,
- “Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu”, Nr. 396, 14.11.2000.,
- “Noteikumi par īpaši aizsargājamo biotopu veidu sarakstu”, Nr. 421, 05.12.2000.

Aizsardzības prasības nosaka “Sugu un biotopu aizsardzības likums” (16.02.2000.).

Ventspilī un tās apkārtnē vērojama daudzveidīga un interesanta piejūras dabai raksturīga ainava, kas sniedz iedzīvotājiem plašas atpūtas iespējas. Turklāt dabas vērtības kalpo ne tikai atpūtai, bet arī izglītībai, zinātnei un pilsētas sanitāri higiēniskās situācijas uzlabošanai (mazina gaisa piesārņojumu un troksni).

Gandrīz pusi Ventspils pilsētas teritorijas klāj dabisks augājs. Pārsvārā tie ir meži, bet ir arī purvi, ezeri, pļavas un kāpas. Viens no savdabīgākajiem Ventspils dabas objektiem ir Būšnieku ezers.

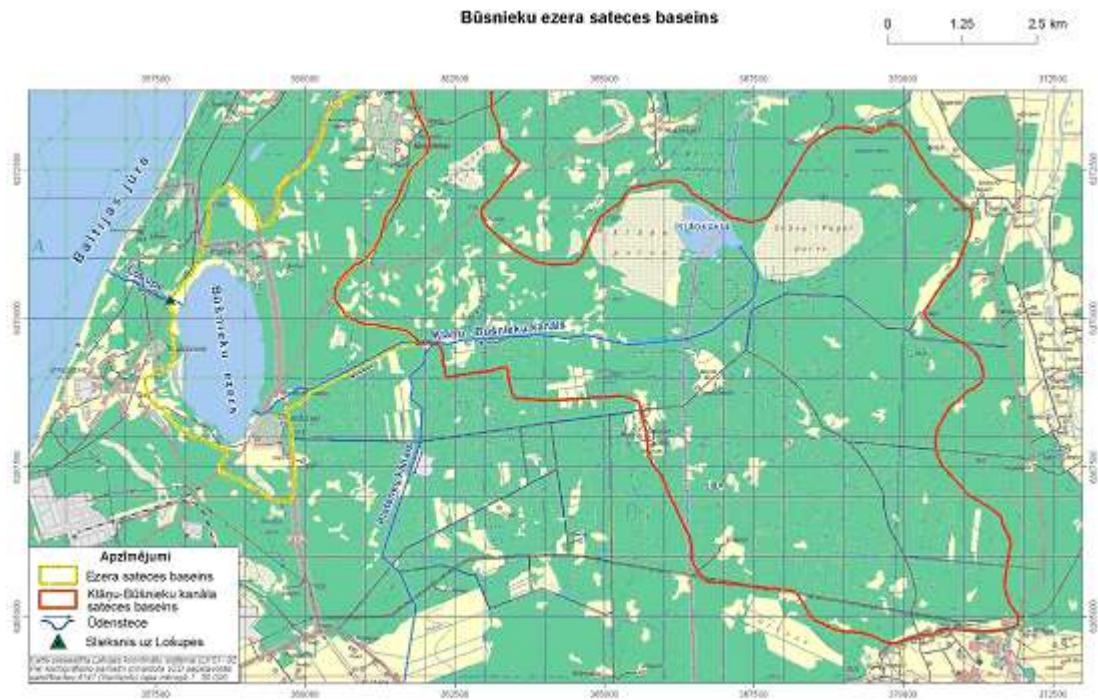

Būšnieku ezera vispārējs raksturojums

- platība - 330 ha (3,3 km²),
- garums - 3 km ziemeļu - dienvidu virzienā,
- platums - aptuveni 1,4 km,
- vidējais dziļums - 1,2 m,
- maksimālais dziļums - 2,8 m.

Būšnieku ezers atrodas Piejūras zemienē, Ventspils pilsētas ziemeļu - ziemeļaustrumu daļā pie Kolkas ceļa atzara. Būšnieku ezers ir ovāls lagūnas tipa dzidrūdēns ezers. Lai gan tas atrodas tikai 1,5 km no Baltijas jūras, ezera ūdens līmenis ir par 10 m augstāks, nekā jūras ūdens līmenis. Ezeru ar jūru savieno Lošupe.

Klāņu purva baseins un Klāņu ezers ir būtiskākais noteces veidotājs Būšnieku ezera baseinā. Tos savieno Klāņu-Būšnieku kanāls, kurš izbūvēts pagājušā gadsimta pirmajā pusē. Šobrīd Klāņu-Būšnieku kanāls bebru dambju dēļ vietām ir aizaudzis, vietām ar gandrīz stāvošu ūdeni, citviet ar tekošu straumi, tāpēc ūdens pietece no kanāla ir minimāla.

Ezera ūdens līmeni regulē hidrotehniskā būve pie Lošupes iztekas, kas izveidota pagājušā gadsimta 60. gadu beigās un 70. gadu sākumā. Izteci regulējošā būve izveidota kā vienots komplekss, kas sastāv no uzkrāšanās baseina, caurtekas kopā ar regulējošo tilpni un slietņa Lošupes iztekā.

Klāņu – Būšnieku kanāls - ietece Būšnieku ezerā
(2006.gada augusts)

Ezera sateces baseinā nav attīstīta intensīva lauksaimniecība, tādēļ tas ir saglabājies nepiesārņots. Vairāk kā 80% baseina noteces veidojas mežu teritorijā. Tomēr cilvēka darbība (dārzkopības sabiedrības, nosēdakas un to infiltrācija vai noplūdes) daļēji ietekmē noteci.

Dabas vērtības

Augi un biotopi

Būšnieku ezera krastos dominē priežu un melnalkšņu meži. No priežu meža tipiem izplatītākie ir sili un mētrāji, sastopams arī damaksnis un lāns. Ezera piekrastē samērā

nelielas platības aizņem slapjie meža augšanas apstākļu tipi – dumbrājs un slapjais vēris. Mežaudzes pārsvarā ir vidēja vecuma - no 50 līdz 75 gadiem, un tajās nav sastopami atsevišķi veci koki, kas liecina par šo mežu intensīvu apsaimniekošanu pirms Otrā pasaules kara. Vecākās priežu audzes ir izvietotas ezera rietumu krastā Staldzenes apkārtnē.

Meži, kuros koku stāvu veido melnalkšņi (melnalkšņu dumbrāji ir Latvijā aizsargājams biotops) un bērzi ar egles piejaukumu, sastopami šaurā joslā gar ezera krastiem. Šeit zemsedzē dominē parastā vīgrieze, purva skalbe, dažādu sugu grīšļi, bebrukārkliņš, parastā purvpaparde, aug mellenes, baltais vizbulis, zaķskābene, vietām - puplaksis.

Būšnieku ezera apkārtnes mežu savdabība - tajos konstatētas visas Latvijā sastopamās pīlādžu sugas:

- parastais pīlādzis (*Sorbus aucuparia*),
- Zviedrijas pīlādzis (*S. intermedia*),
- hibrīdais pīlādzis (*S. x hybrida*),
- Teodora pīlādzis (*S. teodorii*).

Jāatzīmē, ka Latvijā Teodora pīlādzis sastopams tikai Būšnieku ezera un Ovišu apkārtnē un tā ir Eiropā aizsargājama suga.

Ezera rietumu krasta mežos var atrast vairākas aizsargājamas augu sugas - Pallasas sausserdis (*Lonicera caerulea* subsp. *pallasii*), gada un vāļišu staipekņis (*Lycopodium annotinum*, *L. clavatum*), apdzira (*Huperzia selago*) un Fuksa dzegužpīrkstīte (*Dactylorhiza fuchsii*).

Šauru joslu ezera piekrastē veido niedru un parastās purvmirtes audzes (Latvijā aizsargājams biotops). Piekrastē sastopami tādi aizsargājami augi kā parastais vairogglapis (*Hydrocotyle vulgaris*) un pamīšziedu daudzglapis. Tikai vietām (ezera DR krastā) ir nelielas smilšu liedaga joslas, kurās sastop plakano blizmi (*Blysmus compressus*), plašo gundegu (*Ranunculus reptans*) u.c.

Nenozīmīgas platības ezera rietumu un dienvidu krastā aizņem atmatu pļavas ar samērā nabadzīgu veģetāciju.

Putni

Putnu sugu daudzveidības un skaita ziņā Būšnieku ezers ir ievērojami bagātāks par citiem ezeriem ziemeļrietumu Kurzemē. Būšnieku ezerā un tā apkārtnē pārsvarā vērojamas Latvijas rietumu piekrastei raksturīgās putnu sugas, taču šeit konstatētas arī vairākas aizsargājamās sugas: meža pīle (*Anas platyrhynchos*), gaigala (*Bucephala clangula*), paugurknābja gulbis (*Cygnus olor*), laucis (*Fulica atra*), ūdensvistiņa (*Gallinula chloropus*), ķīvīte (*Vanellus vanellus*), lielais ķīris (*Larus ridibundus*), upes zīriņš (*Sterna hirundo*), niedru lija (*Circus aeruginosus*); kā barošanās un atpūtas vietu ezeru izmanto sudrabkaijas (*Larus argentatus*) un melnspārnu kaijas (*Larus marinus*).

Tā kā pavasara un rudens migrāciju laikā putni pārvietojas gar jūras piekrasti, Būšnieku ezers un tā apkārtnē var būt ļoti nozīmīga migrējošo putnu atpūtas un barošanās vieta.

Dabas liegumi

Būšnieka ezera rietumu daļā atrodas dabas liegums “Būšnieku ezera krasts” (platība

49 ha, dibināts 2004. g.). Šis dabas liegums ir arī *Natura 2000 teritorija*.

Liegumā konstatētas vairākas aizsargājamo augu sugas - brūnganais baltmeldrs (*Rhynchospora fusca*, viena no 3 vai 4 atradnēm Latvijā), bagātīga Lēzeļa lipares (*Liparis loeselii*) populācija (Eiropas direktīvas suga), parastā vairoglape (*Hydrocotyle vulgaris*), rūsganā melncere (*Schoenus ferrugineus*), parastā purvmirte (*Myrica gale*). Priežu mežā vietumis sastopama arī smiltāja neļķe (*Dianthus arenarius ssp. arenarius*).

Skats uz dabas liegumu “Būšnieku ezera krasts” no Lošupes puses

Aptuveni 4 km uz austrumiem no Būšnieku ezera atrodas vēl viens dabas liegums un *Natura 2000 teritorija* – “Klāņu purvs”. Šis dabas liegums dibināts 1977. gadā vairāku purvu kompleksu (Klāņu, Pūņas, Dzīru) un Klāņezera aizsardzībai. Lieguma platība – 1615 ha.

Klāņu purvā projekta “Purva biotopu aizsardzības plāna īstenošana Latvijā” ietvaros tiek plānoti būvniecības darbi hidroloģiskā režīma stabilizēšanai, tai skaitā jaunu aizsprostu būvniecība. Tā kā Klāņu purvs un Būšnieku ezers veido vienotu hidroloģisko sistēmu, jebkādi apsaimniekošanas pasākumi Klāņu purvā nenovēršami ietekmē Būšnieku ezeru un otrādi. Tādēļ, plānojot šādas darbības, jāveic rūpīga iespējamo ietekmju analīze, lai neradītu neatgriezeniskus bojājumus ekosistēmai.

Saimnieciskās aktivitātes

Pārsvārā Būšnieku ezera apkārtnes meži un Būšnieku ezers tiek izmantots kā rekreācijas (atpūtas) zona, taču šeit ir arī atsevišķas viensētas ar nelielām apstrādātām lauku platībām un trīs dārzkopības sabiedrības (dārziņu kopskaits ir vairāk nekā 300).

Ventspils pilsētas teritorijas plānojumā 2006. – 2018. gadam Būšnieku ezera apkārtne (starp ezera austrumu krastu un Kolkas ceļu) paredzēta dzīvojamo savrupmāju izbūve. Pakāpeniski tiks veikta detālplānojuma izstrāde, lai precizētu nosacījumus šādai apbūvei. Arī dienvidrietumu un rietumu krasta daļā ir atzīmētas teritorijas pieļaujamām saimnieciskām aktivitātēm un tiks veikta detālplānojumu un nosacījumu izstrāde.

Paredzētā savrupmāju būvniecība būtiski neietekmēs Būšnieku ezera ekosistēmu, ja detālplānošanas un projektēšanas posmā tiks paredzēti pasākumi, kas nepieļaus ezera hidroloģiskā režīma izmaiņas, ūdens piesārņošanu vai strauju lieguma apmeklētāju skaita pieaugumu.

Būšnieku ezers ir publiskais ezers. Tas nozīmē, ka Būšnieku ezers atrodas valsts īpašumā un zvejas tiesības tajā pieder valstij. Rūpnieciskā zveja ezerā nenotiek, un tas tiek izmantots tikai makšķerēšanai. Ezers tika periodiski apzvejots no 1949. gada līdz 1996. gadam, izmantojot vadus, tīklus un murdus, bet no 1996.gada ezera zivju

resursus izmanto tikai individuālie makšķernieki. Ezerā sastopamas šādas zivju sugas: karpas, līdakas, asari, līņi, raudas, karūsas, ruduļi, zuši un vēdzeles.

Saskaņā ar Ventspils teritorijas plānojumu 2006. – 2018. gadam Būšnieku ezera aizsargjosla ir 10 m platumā. Ierobežojumus šajā joslā nosaka *Aizsargjoslu likums*. Tauvas josla (10 m) Būšnieku ezeram ir noteikta, pamatojoties uz *Zvejniecības likuma* 9. pantu.

Ezera ekoloģiskais stāvoklis

Būšnieku ezers ir makrofītu tipa ezers un ir ļoti jūtīgs pret piesārņojumu. Pat nelielas biogēnu elementu iekļūdes var izjaukt ezerā esošo ekoloģisko līdzsvaru un izraisīt zilaļģu savairošanos. Pašlaik Būšnieku ezera ūdens atbilst augstai ekoloģiskajai kvalitātei. Taču ezera ziemeļu un ziemeļaustrumu daļā vērojama izteikta ezera aizaugšana gan ar meldriem, gan niedrēm un citiem augiem. Ezera aizaugums, galvenokārt ar niedrāju, aizņem 30% - 40% no ezera laukuma. Dziļākās vietās ezerā izveidojies sapropeļa slānis, kas ir viens no aizaugšanu veicinošiem faktoriem. Ezeram aizaugot (novecojot), palielināsies dūņu daudzums un bentosa sugu daudzveidība samazināsies. Ezera aizaugšanu daļēji ierobežo SIA „Ventspils labiekārtošanas kombināts” regulāri veiktā niedru pļaušana pie ezera atpūtas vietām.

Kaut gan ezera piekrastē intensīva saimnieciskā darbība nenotiek, Būšnieku ezera un tā apkārtnes ekosistēmu nevēlami ietekmē pieaugošā antropogēnā (cilvēku radītā) slodze, ko rada gan teritorijas apdzīvojums, gan teritorijas izmantošana atpūtai. Galvenokārt augus un biotopus negatīvi ietekmē rekreācijas radītā zemsedzes nobradāšana un atkritumu izmešana tam neparedzētās vietās. Turklāt atstātie atkritumi mazina ezera ainavisko pievilcību.

Atpūtas iespējas

Pie Būšnieku ezera izveidota labiekārtota atpūtas vieta un autostāvvietā ezera dienvidaustrumu galā, tādējādi nodrošinot iespēju piekļūt ezeram.

Būšnieku ezera galvenie rekreācijas objekti

Tā tiek izmantota arī kā peldvieta. Te tiek veikta niedru izplaušana un peldsezonas laikā tiek uzstādītas pārvietojamās tualetes. Vasaras sezonā tiek nodrošināta ūdens kvalitātes kontrole un atbilstības novērtēšana peldūdeņu kvalitātes prasībām.

Labiekārtota atpūtas vieta pie Būšnieku ezera
(2006. gada jūnijs)

Pie Lošupes iztekas atrodas ezerā iebūvētas laipas un laivu bāze, kuru izmanto gan mednieku un makšķernieku biedrības dalībnieki, gan arī atpūtnieki – makšķernieki. Būšnieku ezeru izmanto arī burāšanas sporta cienītāji.

Laivu bāze pie Lošupes

Blakus Būšnieku ezeram izveidots Ventspils briežu dārzs. Šeit 30 ha platībā izmitināti 13 staltbrieži un 1,5 ha platībā dzīvo mežacūku bars. Apmeklētāji dzīvniekus var novērot no 6,5 m augsta skatu torņa netālu no dzīvnieku barotavām.

Atceries!

Lai Būšnieku ezers priecētu mūs vēl ilgus gadus, ievērojiet šos vienkāršos noteikumus un aiciniet arī citus tos ievērot:

- Pēc atpūtas ezera krastā neatstājiet atkritumus. Aiznesiet tos līdz tuvākajai atkritumu tvertnei, vai paņemiet līdzi, lai arī nākamreiz būtu patīkami šeit atgriezties.
- Kuriniet ugunsķurkus tikai šim mērķim īpaši iekārtotās vietās.
- Neplūciet savvaļas augus. Vāzē tie ātri novīst, taču dabā tie zied ilgi un izsēj sēklas, lai priecētu jūs arī nākamajos gados.
- Pēc iespējas pārvietojieties kājām. Tas nāks par labu veselībai. Automašīnas ezera krastos atstāj neglītas izbauktas rievas, kur vēl ilgi nekas neaug.

Bukleta finansētājs: Latvijas vides aizsardzības fonds	
Bukleta pasūtītājs: Ventspils pilsētas dome www.ventspils.lv	
Sagatavotājs: SIA Estonian, Latvian @ Lithuanian Environment Skolas iela 10 – 8 LV 1010 www.environment.lv	